

557.

1381

1381

1381

557.

Warri = rougedest

ja

Kuida wiſi neid pantakſe.



Riga bei Müller 1815.

7381

Párris rouged on innimestele ennam Mis kahjo
kahjo tainud, kui keik muud haigusseid párris rouged
ma peál. Nemmad on kulla kullalt, ja temad.
lin linnast, úmberkáinud ja mitto tuhhat
innimest on nende lábbi surnud. *) Ei
aita nende wasto ei talwe = egga sui=
aial, ei noordus egga wannadus.

Wannemad, kes ommad lapsed keige
hole ning waewaga úlleskaswatasid,
lootsid nende peále et nemmad piddid
neid ommas wannadusses aitma ning
toitma. Ugga párris = rouged hakkasit
úmber, ja nende lapsed láksid enne aego
mulda. Saggedaste surrid ka need
wannemad isfi, ja nende lapsed jáid il=

*) Keige hirmsam sódda ning keiksuggused
tõowed ei olle ni paljo innimest tapnud, kui
párris rouged.

ma nouu ning abbita. Ka need, kes jälle terweks said, jäid saggedaste wig-gaseks, ja ei woinud nende liikmed nenda kui enne prufida, nende silmad said tünt-saks ja nemmad ollid need keige waese-mad innimesesed. Parris-rouged hak-kawad finni, ja sepärrast ollid need per-red täis hirmo, kus se többi hakkas, ja iggamees hoidis ennast nendega ümber-käimast, kel rouged ollid. Sedda wiisi tahtsid nemmad ennast selle töwwe eest hoida, ja ei annud neile lubba, kel rouged ollid, turrude peäle ja teiste innimeste feltsi tulla.

Keikide murre olli se, sedda hädda wähhendada, mis need parris-rouged neile teggid.

Kuida wiisi
rummalad
innimesesed
ennest rougede
eest tahtsid
hoida.

Kui nende tutwade, ehk suggulaste seas üks olli, kel head rouged olli, siis töid nemmad lapsed, ja ka täiskaswand innimesesed, temma jure, selle nouuga et se többi ka neid piddi finni hakkama. Ollid nemmad pari päwa seäl olnud, siis läksid nemmad jälle koddo, agga enne kui nemmad ärraläksid maksid nemmad

ühthe rouge=tenga, mötteldes et õs-
tetud rouged fergemad piddid ollema,
fui need, mis innimenne ilma rahhata
saab. Agga kui need, kes sedda wiff
rouged ollid ostonud, ihho ja terwisse
polest nõdrad ollid; siis surrid nemmad
ommetigi ärra, ja ei olnud neile sest kau-
bast kasso. Seäl maal, kus innimes-
sed omma karjadega ühhest kohhast teise
käiwad, seäl jätsid nemmad neid, kel
rouged ollid, üsna mahha ja ei julgund
nende jure jada. Wahhest andsid nem-
mad neile enne weel middagi süa ja jua,
agga wahhest jäid need waesed ka keigest
ilma.

Se keigeparrem asfi ennast rougede
eest hoida, olli se, et need pärris=rou-
ged pantud said. Agga se lainud agga
fewwadd ja süggisel korda. Se inni-
menne kel needsinnaatsed rouged pantud
olli, jäi saggedaste raskeste haigeks,
fui ta sömisse ja jomisse polest õige kas-
sin ei olle olnud, ja keige targemad
arstid ütlewad, et üks ühhest saakonnast
ifka rougesse ärra surri.

Se esfi=
menne asfi,
mis rougede
wasto aitas.

Nüüd on Keige ma = ilma heaks on meie aial
 teada mis rou- üks assi ülleswoetud, mis wagga, ilma
 gede eest hoi- kahjota, ja wagga hea on meid pärris-
 ab ja fait- rougede eest hoida. Se assi on se :
 seb. lehma = rouged sawad innimestele
 pantud. • Meid nimmetakse lehma = rou-
 gekš, sest et keige essite ühhest lehmas-
 se limmo sai woetud, mis nüüd rougede
 assemel pantakse. Nenda kui se limmo
 enne olli, nenda on ta nüüdki weel, ehk
 ta kül mitto ja mitto tuhhat innimeste
 läbbi nago on käinud. Ta hoiab ja fait-
 seb ütte puhko pärris = rougede eest, ja
 sest et tal nisuggune immelik wäggi ju-
 res on, sellepärrast tahhame neid war-
 ri = rouged nimmetada. Sest nemmad
 on toiste üks warri ühhe hirmsa tõwwe
 eest, üks warri, mis iggal aial ja iggas
 wannadusses, sündimissest mehhest east
 sadik hea ja tullus on. Kel need rou-
 ged pantud on, need ei sa mitte ras-
 keste haigeks, ja kahjo ei woi neile ial
 sest tulla.

Kuida wisi Warri = rouged sawad sedda wisi pan-
 warri = rouged tud. Sa peed sedda last, kellel sa tah-

had neid panna, saunas ehk ühhe tõr-^{veamad parr-}
 riko sees puhtaks pessema. Wessi peab^{tud sama.}
 soe ehk lämmi ollema, et kehha puhtaks
 ja pehmeks saaks. Sedda pead sa ka
 teggenta, kui sa täis kaswand innimes-
 selle warri-rouged tahhad panna. Ol-
 led sa pessemissega walms; siis wotta
 rouge=noaga *) pissut rouge=limmo;
 so wasfako kääga pea selle kääwart kinni,
 kellel sa tahhad rouged panna, ja so
 parrema kääga te temmal pissokest ha-
 wa rouge=noaga mis so parremas
 kääs, agga nenda, et selle hawa seest
 werri ei jõe. Sest kui se haaw süggaw
 on, siis wottab werri rouge=limmo
 ärra, mis sa selle hawa sisse olled pan-
 nud, ja warri=rouged ei hakka. Mol-
 lematte kääwarrette peäle, ollade al,
 sawad sedda wisi hawad tehtud ja rouge=
 noaga limmo sisse pantud. Sa woid

*) Selle ramato=otsas näikse, mis nugga
 se on, ja kuida wisi rouge=willid hakkawad
 kaswama ning paisuma.

sedda limmo übbe innimesse káewarre
 peált, kel rouged pantud ollid, wotta,
 ehk laside peált, nenda kui meie weel
 tabhame õppetada. Murretse agga,
 et se limmo mis sa olled wotnud, need
 hawad táieste táidab, mis sa káewar-
 rette peál olled teinud. Seks pea lapsse
 káewart, kui sa rouge = pannemissaga
 walmis olled, weel túkkiks aiaks kinni,
 ja panne temma sárkiwart süs wast
 peäle, kui need hawad on kuimaks já-
 nud. Ollid sa sedda teinud, süs játta
 tedda rahhul, ja árra pesse tedda, egga
 te temma káewart márgaks, egga nihhu
 tedda.

Kuusi tunnuf-
 se, et warri-
 rouged diged
 on.

Kui esimesesl ja teisel páwal, pár-
 rast sedda, kui rouged pantud said, need
 hawad ikka ühhesuggused on; kui kol-
 mandamal páwal ennast punnased plek-
 tid hawade ümber náitwad, ja kui nel-
 jandamal ning wiendamal páwal nende
 hawade peál pissokessed elkiad punnased
 willid, kel keskpaikas üks pissokenne auf
 on, káswawad; kui need willid kuen-
 damal ning seitsmel páwal suremaks ja

need pissokessed augud süggawamaks sawad: siis on keik se üks selge märk, et se rouge=pannemisse= tö on korda läinud, ja et rouged on hakkunud. Nüüd tulles ka, issearranis õhto pole, pallawus nende peäle, kel rouged said pantud; monni neist ei woi õse maggada, monni higgistab ja näitab nõrga ollwad, agga keige surem hulk on usna terve. Seitsemel ning kahheksamal päwal saab se willi weel suremaks ja se limmo, mis temma sees, on usna selge. Kui rouged peawad pantud sama, siis saab se limmo woetud. *)

Kahheksamast II mast päwast sadik, sawad need willid ikka weel suremaks,

*) Kui lapsed nõrgad on, ehk kui ilm wägga külmal on, siis sünnib keik se, mis meie praego olleme ütelnud, kümne mal ning II mal päwal. Agga sest polle ka mitte suurt luggu, mil päwal need willid hakkawad suremaks sama. Se limmo on hea ja kolbab pannemiseks, kui ta selge on; agga kui ta walge ehk kollane on, siis ta ei kolba.

selge limmo on nende sees, ja need pissokessed augud, mis neil olli, kautawad. Üheteistkümmemal päwal sawad selle willi äred ümberringi ellepunnaseks, se limmo willide sees saab paksemaks ning walgeks, kaewarre rahhud paistwad ja tewad wallo. Nüüd on ka innimesel ennam pallawus kui temmal enne olli, ta higgistab ja temma südda ei tahha mitte ikka süa wastu wotta. Nenda jääb temma üks ehk kaks päwa. 12 mal ja 13 mal päwal loob se paistetud willide ümber mahha, need willid isfi sawad kollaseks ja keskele saab nende karpas mustjaks, mis 14 mal päwal hiilgab, ja 17 mal ja monnikord 20 mal päwal puddenab. Seal, kus se wil olli, jääb üks pissokenne auk, mis nahhaga nago kaetud on, nenda kui se ka nahhakse pärrisrougede jures ollewad.

Enne kui innimenne rouged on ärrapöddenud, löwad wahhest temma ihust siggelissed wälja. Neid ep-olle tarwis rohutada, sest kui laps rouged on ärrapöddenud, siis kautawad

need ka ärra. Kui nemmad ei tabha kautada, ja pari näddala pärrast weel ihho peäl on; siis on tarwis arsti jure minna, et temma woiks aidata. Ugga needsinnatsed siggelissed ei te ellades mitte paljo waewa, ja polle ükski weel nende läbbi raskestest haigeks jänud.

Kui feik mis meil olleme ütelnud ning õppetanud, nenda sünnib kui nüüd sai võldud, ja kui need willid nende sarnatsed on, mis selle ramato otsas leitakse; siis on nemmad õiged warri-rouged. Ugga kui need hawad teisel ehk kolmandamal päwal pärrast sedda aega, kui rouged pantud said, kui need hawad siis hakkawad läitma nenda kui muhhud ning paised; siis ei olle nemmad warri-rouged ja ei hoia pärris-rougede eest. Sesamma luggu on ka siis, kui need willid ärrakuiwawad enne, kui kumnes pääw on mõdaläind, ehk kui mädäda nende sees sünnib. Siis ei aita nemmad mitte pärris-rougede wasto. Ikka peab siis ueste jälle rouged pantud sama, ni kaua, kui sel in-

Mis wahhe on warri-rougede ja nisuguste rougede wahhel, mis pärris-rougede eest ei hoia.

nimessele õiged warri = rouged wälja löwad.

Ruida wisi
rouge = limmo
peab woetud
sama.

Se limmo mis tarwis on, kui las-
tele tahhame rouged panna, saab sedda
wisi walmistud.

Seitsmel, 8 mal, 9 mal ja 10 mal
päwal, kui se limmo willide sees selge
ning nago wessi on, siis tehakse willi
korofest ühhest külgest lahti ja rouge-
noaga woetakse sedda limmo, mis seält
wälja tulleb. Selle limmoga, mis
rouge-noa otsas on, sawad nenda kui
meie olleme õppetanud, rouged lastele
pantud. Kui tarwis on rouge=limmo
teistele läkkitada, kes kaugel ellawad;
siis saab se limmo ühhe lasi tükki peale
pantud ja teise lasi tükkiga kaetud.
Need lasid, mis ühhest surussest peawad
ollema, sawad nüüd meewahhaga aarte
mõda kinnipantud ja ühhe härja=poise
sisse mahkitud. Sedda wisi woib se
limmo läkkitud sada, kus tahhes, ja ta
on ikka hea, kui ta mitte külma kätte ei
sa ja pallawa ja õlli eest tedda hoitakse.

Kes sedda limmo tahhab prufida ja lastele warri-rouged panna, se peab need lasid, mis wahhel se limmo on, kedetud wee peal piddama. Sest se soe wee aur teeb tedda jalle weddelaks, nenda kui ta enne olli. Seks woib ka üks tãlk wet jure pantud sama. Kui ta weddel on, siis sa wottad rouge-noa, panned nattokest limmo peale, ja teed nenda, kui sa siin olled luggenud.

Need, fel rouged pantud on, ei sa haigeks mitte, ja sui aial woiwad nemmad kaia, kus nemmad tahtwad, sest et ilm siis wagga ja soe on. Ugga talwe ning süggise aial on ommetigi parrem, kui nemmad koio jawad et nemmad kulma kãtte ei saaks, ja et nemmad terwisse jure woiksid jada. Neile, fel rouged pantud on, ei sunni kowwad road anda, nenda kui tangud, kowwad munned, kinkid, sea-libha, tored kaapstad, fokid, juust ning muud nisuggused asjad. Nemmad woiwad sua kort, hãrja-libha, tintid, kedetud

Kuida wiff need, fel rouged pantud on, ennast kahjo eest peawad hoidma.

marjad n. m. n. a. Ugga ifka peawad
nemmad toito kassinaste wotma.

Reedsinnatsed warri-rouged ei haffa
finni, nenda kui pärris-rouged. Se on
üks tähhelepannemisse wäärt assi, ja
meie õppime sest jälle, et keik mis ello
üllespiddamisfeks ja ihho terwisfeks tar-
wis on, meie enneste, ja teiste inni-
meste holeks antud on. Meie peame
issi toidusse, joma-aia, ja riette eest
murretsema; kes holeto on jääb neist
ilma ja läääb hukka. Kes omma ter-
wisse eest murret ei pea, ei woi terwe
olla, ja kes sest ei holi, mis targad
innimesed tedda õppetawad, se peab
paljo waewa näggema, ja ei woi ärra-
keelda et temma lapsed ja suggulas-
sed rougesse surrewad. Sellepärrast
peame jummalat keigest süddamast tän-
nama, et ta meile ommast armust teada
andis, kuidas wisi meie ennast ja om-
mad lapsed pärris-rougede eest woime
hoida. Ja igga innimesse kohhus on,
et ta hea melega sedda õppetust wasto
wottab, mis selle asja polest temmale

antud on. Kes sedda ei te, ja rummalaste miiski ei panne, mis temma ja keige ma = ilma kassuks jummalast teada antud on, se on issi sest sü, kuita ja temma ommad hukka lähwad, ja rougesse ärrasurewad. Pangem, ja laskem sepärrast warri rouged panna, siis olleme teinud mis meie kohhus olli tehha.

3



6



8



